

Malmö stad
Grundskolenämnden

Datum

2024-09-05

Adress

Rönnebladsgatan 1 B

Diarienummer

GRF-2024-16159

Yttrande**Till**

Kommunstyrelsen

Remiss Utbildningsdepartementet - Statens skolverks redovisning av uppdrag om ett nationellt professionsprogram

STK-2024-1073

Sammanfattning

Grundskolenämnden är i grunden positiv till det nationella professionsprogrammet för legitimerade lärare och förskollärare samt för rektorer. Programmet kan bidra till yrkenas attraktivitet och ge förutsättningar för en nationell likvärdighet avseende den kompetens som professionerna bör besitta. Professionsprogrammet kan även bidra till en tydlighet och skapa likvärdiga förutsättningar för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare oavsett skolhuvudman. Redovisningen har dock inte i tillräcklig utsträckning beaktat vilka personella och ekonomiska konsekvenser införandet av det nationella professionsprogrammet får för skolhuvudmännen. Grundskolenämnden vill framhålla vikten av att finansieringen av det nationella professionsprogrammet inte belastar enskild skolhuvudman, utan att ytterligare resurser tillförs från staten. Staten behöver här ta ansvar för att, utöver finansiering av själva programmet, även bidra till finansiering av nödvändiga förutsättningar.

Yttrande

Vid besvarandet av remissen önskar Utbildningsdepartementet remissinstansernas synpunkter på framför allt förslaget till förordning om nationellt meriteringsystem för legitimerade lärare och förskollärare inom skolväsendet (avsnitt 3 i redovisningen).

Grundskolenämnden framhåller att det genom ett nationellt professionsprogram finns en reell möjlighet att skapa ett nationellt sammanhållet system av kompetensutvecklande insatser av hög kvalitet som möter professionens identifierade behov. Ett nationellt professionsprogram skulle också gynna samverkan mellan lärosäten och yrkesverksamma lärare och förskollärare samt stärka den vetenskapliga grunden.

Grundskolenämnden välkomnar generellt utökade karriärvägar för benämnda yrkesgrupper, då det skapar förutsättningar för en ökad yrkesattraktivitet och i förlängningen bättre möjligheter för skolhuvudmän ur ett kompetensförsörjningsperspektiv.

För att professionsprogrammet ska bli ett kraftfullt verktyg för utveckling av undervisningen i samtliga skolformer anser grundskolenämnden att det krävs en tydlig styrning där syftet med insatserna klargörs på olika nivåer, akademisk kontra praktisknära kompetensutveckling och mer kollegiala utbildningsprocesser. Genomförandet av det nationella professionsprogrammet ställer krav på att en rad förutsättningar är på plats. Grundskolenämnden vill framhålla vikten av att dessa förutsättningar tydligt identifieras inför implementeringen av programmet.

Det är vidare angeläget att kompetensutvecklingsinsatserna i första hand syftar till att höja kvaliteten i det direkta arbetet med barnen och eleverna och i andra hand att förbereda för forskning. Redovisningen avspeglar en medvetenhet om att insatser behöver anpassas till de olika skolformernas särart. Det är därför av vikt att Skolverket i sina beslut om kompetensutveckling uppmärksammar dessa skillnader och anpassar innehållet efter skolformen.

Grundskolenämnden ställer sig positiv till att den föreslagna förordningen innehåller förslag på tre meriteringsnivåer jämfört med de förslag som regeringen lämnade 2021 om en förordning om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. Vidare delar grundskolenämnden Skolverkets förslag gällande att meriteringsnivåerna ska benämnas 1, 2 och 3, eftersom de av regeringen föreslagna benämningarna är vanliga i det allmänna språkbruket och det också kan finnas en risk för sammanblandning med karriärlärossystemet. Att benämna meriteringsnivåerna 1, 2 och 3 kan dessutom underlätta en tydlig kommunikation.

Det nationella professionsprogrammet innebär att den statliga styrningen av skolan ökar. Grundskolenämnden vill påtala att detta kan skapa en otydlighet i gränsdragningen mellan staten och den enskilda skolhuvudmannen gällande ansvar för professionernas kompetensutveckling.

Av skollagen följer redan i dag att det är huvudmannen som ansvarar för att personalen ges möjlighet till kompetensutveckling. Vidare framgår av 2 kap. 34 a § skollagen att huvudmannen ska se till att lärare och förskollärare erbjuds möjlighet att delta i kompetensutveckling. Av läroplanerna följer att rektorn har ansvaret för att personalen får den kompetensutveckling som krävs.

Professionsprogrammet kommer att påverka skolhuvudmännens och rektorers roll och ansvarstagande för detta och därigenom också begränsa möjligheten att utifrån lokala

förutsättningar planera och genomföra sin kompetensutveckling. Rektors handlingsutrymme blir snävare genom att behovet av kompetensutveckling specificeras på en statlig nivå. Så som förslagen i redovisningen nu är formulerade begränsar det enligt grundskolenämnden rektors möjligheter att styra sin inre organisation och vara pedagogisk ledare. Det är därför viktigt att det finns en kontinuerlig dialog med skolhuvudmännen i den fortsatta utformningen av professionsprogrammet.

Kopplat till ovanstående kan det uppstå frågor kring vem som bestämmer huruvida läraren eller förskolläraren ska kunna delta i en kompetensutvecklingsinsats, när kompetensutvecklingen ska ske och vilka kompetenser som ska utvecklas.

Grundskolenämnden vill framhålla att det slutliga ansvaret har huvudmannen, oavsett om det är en offentlig eller enskild huvudman vilket inte är tydligt framskrivet i redovisningen.

Huvudmannen åläggs stort ansvar att skapa de förutsättningar som krävs för kompetensutvecklingen, och det är av vikt att professionsprogrammet svarar an på huvudmännens olika behov och förutsättningar. Grundskolenämnden vill problematisera att redovisningen inte i tillräcklig utsträckning har beaktat vilka ekonomiska och personella konsekvenser införandet av det nationella professionsprogrammet får för huvudmännen. Mycket ansvar läggs på huvudmannen att skapa de förutsättningar som krävs i statens tydligare ansvar för professionsutvecklingen. Vidare bedöms det som viktigt att finansieringen av det nationella professionsprogrammet inte belastar enskild skolhuvudman, utan att ytterligare resurser tillförs från staten. Det bör också understrykas att den föreslagna kompetensutvecklingsstrukturen sannolikt kommer att innebära ökade kostnader för skolhuvudmännen när de ska frigöra professionerna från ordinarie arbetsuppgifter för deltagande. Här behöver ett ekonomiskt stöd från nationell nivå beaktas. Staten behöver här ta ansvar för att, utöver finansiering av själva programmet, även bidra till finansiering av dessa nödvändiga förutsättningar.

Grundskolenämnden vill understryka vikten av att alla förutsättningar identifieras innan professionsprogrammet med tillhörande meriteringssystem implementeras samt att huvudmännen får ersättning för att tillhandahålla dessa nödvändiga förutsättningar. Grundskolenämnden kan konstatera att det i redovisningen saknas såväl ekonomisk analys som förslag på ekonomisk kompensation.

Skolverket genomförde under hösten 2023 en målgruppsanalys med skolchefer, skolledare, lärare och förskollärare. Av undersökningen drar Skolverket slutsatserna att personalens arbetsbelastning och ekonomiska begränsningar påverkar möjligheterna till kompetensutveckling. Det största hindret som skolchefer, rektorer och biträdande rektorer ser med att stärka lärares kompetensutveckling är kostnader och brist på tid.

Grundskolenämnden delar Skolverkets slutsatser, men vill också påtala att denna analys är otillräcklig gällande vilka de ekonomiska och personella konsekvenserna för införandet av det nationella professionsprogrammet får.

Det finns en motsägelse i att fortbildning ska ges genom ett nationellt professionsprogram. Alla skolor och skolhuvudmän ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete för att vidareutveckla verksamheten. Centralt i det systematiska kvalitetsarbetet är skolhuvudmännens ansvar att utbildningen utformas så att den möter de behov som finns och ger förutsättningar för elevernas utveckling och lärande. De behov som framkommer genom analysen i kvalitetsarbetet ska ligga till grund för förbättringar. Här ligger då en paradox i att den nationella fortbildningen i form av lärarens möjligheter till bättre karriärvägar riskerar att ske på bekostnad av de behov som identifierats lokalt. Det i sin tur riskerar att leda till en sämre skolutveckling på respektive enhet. Grundskolenämnden vill understryka att flera, i det systematiska kvalitetsarbetet, lokalt identifierade utvecklingsbehov sannolikt inte fullt ut kan rymmas inom ett nationellt professionsprogram. Det är därför angeläget att det även fortsättningsvis finns utrymme för lokala kompetensutvecklingsinsatser hos respektive skolhuvudman.

Grundskolenämnden anser att en nationell struktur bidrar till ett främja likvärdig och kvalitativ kompetensutveckling som blir mindre beroende av huvudmännens olika förutsättningar. Det är av vikt att styrning och syfte med insatserna klargörs på olika nivåer för att professionsprogrammet ska få avsedd verkan. Grundskolenämnden ser därför ett behov av att förtydliga det nationella professionsprogrammets roll i förhållande till övriga nationella professionsinsatser.

I avsnitt 10 anges att implementeringen av ett nationellt professionsprogram kommer att vara ett viktigt moment för att skapa kännedom om, acceptans för och en djupare förståelse om professionsprogrammet hos målgrupperna. Programmet är omfattande och kan vara svårt att överblicka för de som kommer att beröras. Förutsättningarna för en lyckad implementering påverkas av olika ramfaktorer men även av andra pågående förändringar och implementeringar inom skolväsendet. Takten för en implementering kommer att vara viktig och behöver avvägas noggrant. Skolverket behöver i sin kommunikation precisera vad professionsprogrammet syftar till, hur det är uppbyggt och vad det kan skapa för möjligheter för målgrupperna, så att det inte framstår som något av en pålaga. Grundskolenämnden vill understryka vikten av att implementeringen följer samtliga ovan angivna moment.

Vidare framgår av avsnitt 10 att rådet har framfört synpunkter på att statsbidragsmedel kan behöva omfördelas och tydligare riktas mot insatser för förskollärare, lärare och rektorers kompetensutveckling. Skolverket gör bedömningen att det kan finnas

anledning att se över befintliga statsbidrag och på så sätt effektivisera stödet, minska risken för att kompetensutvecklingsinsatser konkurrerar med andra behov i verksamheten och minska den administrativa bördan.

Grundskolenämnden är generellt positiv till befintliga statsbidrag, men välkomnar att Skolverket gör bedömningen att det är angeläget med en översyn av hur statsbidrag framgent kan hanteras gällande kompetensutvecklingsinsatser. Grundskolenämnden har exempelvis en långsiktig planering för statsbidraget stärkt kunskapsutveckling, som tar ansats i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete, och ser därmed svårigheter i att omfördela finansiering till kompetensutveckling inom professionsprogrammet.

Grundskolenämnden ställer sig positiv till att rådet för professioner framgent bistår Skolverket i det fortsatta utvecklingsarbetet av innehållet i den nationella strukturen för kompetensutveckling, likaså de delar med uppföljning och utvärdering av professionsprogrammet för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Det är också positivt att Skolverket får ansvar för professionsutvecklingsprogrammet och att rådet för professioner i skolväsendet föreslås bistå Skolverket i både val av kompetensutveckling och i processen kring meriteringen.

Ordförande Sara Wettergren (L)

Förvaltningsdirektör Peter Lindberg

Lisa Stolpe (V) och Leia Wolke Wemmert (V) anmäler muntlig reservation.